

De voorstanders van euthanasie hoeven niet zo zenuwachtig te reageren op het assisenproces in Gent, schrijft **Tom Naegels**. Het helpt hun zaak net vooruit.

Niemand verwacht de Spaanse inquisitie

TOM NAEGELS

Is schrijver. In 'Op de kop' maakt hij maandelijks de stand op van de stad en de wereld.

Je weet dat het serieus is als Etienne Vermeersch ervoor terugkeert uit de dood. Vorige week plaatste de betreurde filosoof twee opiniestukken op zijn Facebook-pagina, geschreven door zijn vrienden en collega's Johan Braeckman en Dirk Verhofstadt. Hij was het duidelijk volmondig met hen eens. Ze schreven dan ook over een onderwerp dat hem na aan het hart lag: 'De aanval op het levenswerk van Etienne Vermeersch is ingezet.'

Die aanval is het euthanasieproces in Gent, dat door sommige advocaten en waarnemers wordt ervaren als een 'religieus proces', ja, 'het proces van de katholieke Kerk tegen het Belgische parlement'. Die Kerk zou, door het laten veroordelen van de drie artsen, een *chilling effect* willen creëren dat andere artsen de moed in de schoenen doet zinken, waardoor de facto geen euthanasie meer zou worden uitgevoerd.

Of de Kerk dat echt van plan is, kunnen we niet weten. Maar zelfs als het de strategie is, dan lijkt deze zaak er bijzonder slecht voor gekozen. Uit alle verslagen blijkt dat Tine Nys wel degelijk zeer graag dood wilde. En gezien de lijdensweg die haar leven tot dan toe geweest was, is het ook niet zo moeilijk om je in haar in te leven. De artsen kwamen tegemoet aan haar eigen herhaalde vraag, die voortkwam uit een reëel ervaren leed. Uiteindelijk is dat de essentie. Al de rest gaat over papierwerk.

Het is geen toeval dat rechts zijn weerzin van het linkse gedachtegoed uitdrukt met een verwijzing naar de Kerk: de 'linkse kerk' is, in hun ogen, even dogmatisch als de echte

Ik zou zelfs denken dat dit assisenproces de voorstanders van euthanasie hélp't. Waarden worden immers overgedragen in parabels. Over euthanasie bij fysiek lijden bestonden er al verschillende: films als *Tot altijd* of *Mar adentro*, de levensverhalen van Etienne Vermeersch, Hugo Claus of Marieke Vervoort. Ze maakten van euthanasie een seculier passieverhaal: de lijdende mens die zelf zijn verlossing kiest. Aangezien ieder van ons weet dat hij ooit ook zal aftakelen, bestaat er een breed gedragen begrip voor die keuze.

Over psychisch lijden, evenwel, bestaan nauwelijks verhalen. Mensen komen er ook minder mee in contact en kunnen zich moeilijker voorstellen dat het hen zelf overkomt. Door deze verslagen te lezen, verandert dat. Net als bij Marieke Vervoort verschijnt Tine Nys hier als kwetsbare, lijdende, maar moedige mens voor je geest. En die denkt: 'Inderdaad, zoveel ellende, zo'n doodswens – dat zou ik zelf ook niet meer uithouden.'

En wat dat *chilling effect* betreft: het is niet de eerste keer dat artsen terechtstaan op beschuldiging van medische fouten. Dat leidt er toch niet toe dat geen enkele chirurg nog een operatie durft uit te voeren?

The Handmaid's Tale

Er is nog een reden waarom voorstanders van (de uitbreiding van) de euthanasiewet niet zo zenuwachtig hoeven te reageren. Dit verhaal raakt aan de oerparabel van de seculiere cultuur, de ontstaansmythe van ons volk: die van de overwinning op het katholicisme.

Die parabel gaat zo. Tweeduizend jaar lang leefden wij in de zwarte nacht van het geloof. We kreunden onder het juk van een collectieve, normatieve moraal, die ons werd opgelegd door een wereldvreemde elite. Kritisch denken mocht niet. Vrije keuze bestond niet. Alles wat het leven plezierig maakte, was verboden. Liefde en seks waren streng gereguleerd. Werd je ongewenst zwanger, dan móest je dat kind houden. En als je ziek werd en ondraaglijke pijn leed, dan verplichtten die sadisten je om de beker tot de laatste druppel te ledigen. Als je 't niet gelooft, kijk maar naar *The Handmaid's Tale*. Gelukkig zagen sommigen het licht. Enkele dappere vrijdenkers braken de ketenen. Nu nemen wij ons leven zélf in de hand. Nooit nog zal een pastoor in onze plaats beslissen!

Dat 'nooit nog' zit diep. Het keert terug in tal van gedaanten. Het bepaalt voor een stuk de gespannen relaties met moslims, bijvoorbeeld, die onze afkeer van de normatieve, collectieve, religieuze moraal weigeren te delen.

Het tekent ook onze politieke debatten. Het is geen toeval dat rechts zijn weerzin van het linkse gedachtegoed uitdrukt met een verwijzing naar de Kerk: de 'linkse kerk' is, in hun ogen, even dogmatisch als de echte.

Zelfs de ontkenning van de klimaatverandering wordt in antireligieuze termen gegoten. Ook al gaat het over wetenschap, toch wijzen sceptici ze af met de boutade 'dat het de kenmerken van een religie begint aan te nemen'.

Ik kies hier met opzet drie voorbeelden van het rechtse politieke discours, omdat je zou verwachten dat zij zich het meest zouden gedragen als erfgenamen van de katholieken van weleer. Maar dat doen ze niet. Het maakt al dat gepraat over 'de joods-christelijke traditie' zo paradoxaal. Dat moet dienen om ons een culturele identiteit te geven in een geglobaliseerde wereld, in de eerste plaats in tegenstelling tot de moslims. Maar hoe werkt dat dan, als de moslims de rol van de christenen hebben overgenomen?

En het moet dienen om ons een moreel houvast te bieden, een nieuwe collectiviteit, een gedeeld waarde kader in een wereld die aan individualisme ten onder gaat. Maar hoe werkt dat dan, als bijvoorbeeld het ecologisme – dat inderdaad sterk geïnspireerd is door het christelijke wereldbeeld, en dat inderdaad een waarde kader biedt dat de individuele keuzes overstijgt – met zoveel misprijzen bejegend wordt?

Valse profeten

Het ‘nooit nog’ wijst ook op onzekerheid, dat klopt. De secularisering is zo recent, en op wereldvlak zo uitzonderlijk, dat ze als fragiel ervaren wordt. De Kerk is niet verdwenen, de moslims staan paraat, ieder moment kunnen valse profeten onze vrijheden weer afpakken. *No one expects the Spanish inquisition* – tot ze in je huiskamer staat. Ik ken geen enkele cultuur die zo bang is voor haar eigen verleden, geen enkele beschaving waarin je zo vaak waarschuwingen hoort als: ‘We gaan de klok toch niet terugdraaien?’ Zonder twijfel verklaart dat de zenuwachtigheid die je vandaag aan vrijzinnige zijde ziet.

Maar tegelijk bezweren die waarschuwingen het gevaar. Ze dienen om de troepen alert te houden. Bij de schaarse katholieken die dit land nog telt, zie ik weinig animo om voor deze zaak te vechten. In de meerderheidscultuur echter weerklinkt de oorlogskreet: ‘Aanvaarden wij het dat de Paus in Rome ons de wetten stelt?’ (Allemaal:) ‘Nee!’

Etienne Vermeersch kan gerust zijn. Zijn levenswerk is veilig. Hij, niet broeder René Stockman, is de aartsvader van deze tijd.